

250 meteorologinių matavimų metų Vilniuje

250 Years of Meteorological Measurements in Vilnius

Egidijus RIMKUS¹, Donatas VALIUKAS²

¹Vilniaus universitetas, Chemijos ir geomokslų fakultetas, Geomokslų institutas, egidijus.rimkus@gf.vu.lt

¹Vilnius University, Faculty of Chemistry and Geosciences, Institute of Geosciences, egidijus.rimkus@gf.vu.lt

²Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba, donatas.valiukas@meteo.lt

²Lithuanian Hydrometeorological Service, donatas.valiukas@meteo.lt

DOI: <https://doi.org/10.15388/Klimatokaita.2020.2>

Reguliarūs kasdieniai meteorologiniai matavimai Lietuvoje pradėti 1770 m., kai Vilnių pasiekė Universiteto astronomijos observatorijos direktoriaus M. Počobuto Londone užsakytų prietaisų, tarp kurių buvo ir du termometrai, siunta. Matuota astronomijos observatorijos bokšto šiaurinėje pusėje. 1871 m. termometras įdedamas į narvelį, o observatorijos bokšte pradedamas matuoti atmosferos slėgis, kritulių kiekis ir vėjo rodikliai. Deja, 1876 m. per gaisrą observatorijos bokštas sudega ir pati observatorija nebeatsigauna. 1882 m. observatorija uždaroma, prietaisai išvežami į kitas Rusijos imperijos vietas, o meteorologiniai matavimai nutrūksta. Vėl pradedama matuoti po metų Žydų mokytojų institute (dabar ten stovi Vyriausybės rūmai). Termometras tvirtinamas trečiame aukšte prie šiaurinės pastato sienos, o kiti prietaisai taip pat įrengiami tam tikrame aukštyje nuo žemės paviršiaus. 1892 m., visoje Rusijos imperijoje vykstant matavimų standartizavimui, prietaisai nuleidžiami ant žemės, o meteorologinė aikštelė įkuriama tarp bėgių šalia Vilniaus garvežių depo. Matavimai vėl nutrūksta prie Vilniaus 1915 m. priartėjus Vokietijos kariuomenei ir nevyksta dvejus metus, kol vokiečių okupacinės valdžios atkuriami 1917 m. pabaigoje – matuojama prie Lukiškių aikštės. 1920 m. meteorologijos stotis perkeliama prie jau okupacinės lenkų valdžios atkurto Vilniaus universiteto Matematikos-gamtos mokslų fakulteto pastato Naugarduko gatvėje, o 1922 m. perkeliama į M. K. Čiurlionio gatvę, kur kitame to paties fakulteto pastate įsikuria meteorologijos katedra. Yra duomenų, kad toje vietoje dar Vilniaus pėstininkų junkerių mokyklos laikais (1864–1915) veikė meteorologijos stotis. 1936 m. pastačius naują astronomijos observatorijos pastatą (200 m į vakarus), prie jo perkeliama ir meteorologijos stotis. Netoliese buvo pastatyta vandenilio saugykla, skirta meteorologiniams balionams pripildyti. Meteorologijos stotis šioje vietoje veikia iki 1953 m., o tada, mirus profesoriumi K. Šleževičiui, ji yra uždaroma (prie to labai prisideda tuometė universiteto valdžia), o matavimai miesto teritorijoje pradedami prie Neries upės (keli šimtai metrų nuo Vilnelės žiočių). Pradėjus statybas dešiniajame upės krante (netoliese statomi ir Vilniaus sporto rūmai), meteorologijos stotis 1964 m. iškeliamą į oro uosto teritoriją, kur veikia iki šiol (vieną kartą keitėsi jos vieta). Nuo 1971 m. Vilniaus orus reprezentuoja Trakų Vokės užmiesčio stotis, nuo miesto centro nutolusi daugiau nei 12 km. M. K. Čiurlionio gatvėje Vilniaus universiteto meteorologijos stotis atkuriamą 2012 m. ir veikia iki šiol.